

כהמפריש מעשרות מאומד, שמרבה במעשרות כדי לצאת מהספק, על זה אני אומר לך, שכמו המרבה במעשרות, ע"י שיחמיר יתגלגל לו קלקול בצד אחר וכמו שאמרנו, כמו כן המחמיר בדין מדיני התורה, לכן תשועה ברוב יועץ:

6. הרב שלמה אבינר שליט"א

חסידי הספקנות - חסידי הספק הם בעלי גישה אינטלקטואלית מודרנית האומרת שאינם מצומצמים בדעה אחת, שיש להם רוחב מחשבתי הלומד מכל שיטה והבנה, ומתפארים בכך שהספק בעיניהם מעלה הוא. חז"ל לא ראו בספק אידיאל. הם הדריכונו: "עשה לך רב והסתלק מן הספק". ההדרכה "עשה לך רב" ניתנה פעמיים. בפעם הראשונה כהדרכה לכל אדם שיבקש לעצמו רב שיורוהו את הדרך אשר בה ילך, ובפעם השנייה, לאדם האכול בספקות ואינו מסוגל להכריע, לכן יעשה לו רב בעל כח הכרעה. לחיות בספק אינו אידיאל, אלא חולשה. על האדם להיות כן ואמץ. אם אינו מסוגל להכריע, אל לו לרומם מצב זה לשיטה.

מפורסמת אגדת חז"ל על תרח שהתלונן בפני נמרוד שאברהם שבר את צלמיו. הובא אברהם לפני נמרוד, והלה ציווהו להשתחוות לאש. ענה אברהם: מדוע דווקא לאש, הרי ראוי להשתחוות למים המכבים את האש. אבל המים באים מן הגשם, אם כן יש להשתחוות לגשם. אך הגשם עצמו בא מן העננים, אם כן נשתחוה להם. העננים באים בעזרת הרוח - נשתחוה לרוח, אלא שהרוח נעצר ע"י ההרים, שמא נשתחוה להם? קצרה רוחו של נמרוד, ציווהו להשתחוות לאש או להיזרק אליה. כיון שמדובר בע"ז, החליט אברהם להיזרק אל האש משום "יהרג ואל יעבור". באותו זמן שאל נמרוד את הרן, אחי אברהם, האם דעתו כדעת אברהם או כדעת אביו. השיב הרן: אודיע לכם תשובתי בסוף, וחשב: אם אברהם ינצח, הריני אתו, ואם לא, אני עם נמרוד. אחרי שזרקו את אברהם לאש ונעשה לו נס והאש לא אחזה בו, הכריז הרן שהוא עם אברהם. אז לקחוהו אנשי נמרוד וזרקוהו לאש, אך הוא נשרף וחכמתו לא עמדה לו.

בסוף התהליך ודאי שכולנו נהיה חכמים יותר. הבעיה היא שצריך להחליט ולפעול כעת. אם ע"ז היא הדרך הנכונה יש ללכת בדרכה, ואם דרכו של אברהם היא הנכונה יש להצטרף אליו וללכת בדרכו. אין להמתין ולראות כיצד תתגלגל ההיסטוריה וכשתגמר להצטרף אל המנצחים. יתכן שתוכל להצטרף למנצח, אך את ההיסטוריה לא אתה עשית... אנו עשינו, בנינו, מסרנו נפשנו והסתכנו! אין לבוא בטענות אל מי שאינו יודע, אלא אל המסופק המרומם זאת כשיטה, כאידיאל עליון לעמוד מן הצד ולהסתפק... חוסר מעורבות ואי נקיטת עמדה, גם היא נקיטת עמדה. לעתים לא להכריע מסוכן יותר מאשר להכריע תוך העזה.

7. מרן הרב קוק זצ"ל אורות האמונה עמוד 39 ב

צללי הספיקות מתפשטים לפי אותה המדה שהאורה האלהית אינה תפוסה בפנימיות מהות החיים, וכפי ההתעמקות העצמית שלה, ככה היא מזהרת, ושוללת כל ספק, ונעשה הלב אמיץ מלא כח ד'. על כן הכלכלה הרוחנית בסדר החיים, ובאופני הרגשות והתנועות המעוררות אותן, כשהיא עשויה על-פי תוכן הקודש של האורה האלהית, היא בעצמה מאירה את אור האמונה העליונה, שכל צללי הספיקות נסים ממנה. עד שיפוח היום ונסו הצללים.

8. מתוך פיוט "וכל מאמינים" הנאמר בימים נוראים

הודאי שמו כן תהילתו.

1. משנה מסכת אבות פרק א משנה טז

רבן גמליאל אומר: עשה לך רב, והסתלק מן הספק, ואל תרבה לעשר אומדות:

2. מסכת אבות פרק א משנה טז מהדורת רייזמן

רבן גמליאל זה היה בנו של שמעון בן הלל (בן זוגו של שמאי), וקיבל תורה מהלל. אחרי פטירת הלל שימש שמעון בנו בנשיאות, ולאחר פטירת שמעון שימש רבן גמליאל. כל אלה שימשו בנשיאות לפני חורבן בית המקדש (שבת טו, א). רבן גמליאל זה נקרא בהרבה מקומות "רבן גמליאל הזקן", כדי להבחין בינו לבין בן בנו, שהוא רבן גמליאל שהיה נשיא הסנהדרין ביבנה, ונקרא בכל מקום "רבן גמליאל" סתם. רבן גמליאל הוא התנא הראשון המוזכר במסכתנו עם תואר (וכן מוזכרים רוב התנאים מכאן ואילך עם תארים), ואילו התנאים שקדמו לו מוזכרים בשםם בלבד. דבר זה הוא משום רוס מעלתם של התנאים הראשונים, שהיו דומים במעלתם לנביאים שנקראו בשםם בלבד בלא תואר.

במשניות מתחילת המסכת ועד עתה, לפני הבאת דברי התנא נאמר שהתנא ההוא "קיבל" מהתנא הקודם, ואילו במשנתנו לא נאמר "רבן גמליאל קבל מהלל" (אעפ"י שאכן היה תלמידו), וכן הדבר גם בכל המשניות מכאן ואילך. הטעם לכך הוא משום שאחרי הלל ושמאי פחתה מדרגת "שימוש תלמידי חכמים", דהיינו שלא הרבו התלמידים לברר וללבן מרבותיהם כל דבר ודבר, אלא כל תלמיד היה דן ומעיין בדברים לפי שכלו, ומתוך כך נתרבו מחלוקות בהלכה. כיון שבדורות אלו היו הרבה חילוקי דעות בין החכמים, לא שייך לומר שחכם מסויים "קיבל" מחכמי הדור הקודם, שלשון זו משמע שלמד מהם את הדברים בצורה מתוקנת ומושלמת, ולא ניתן לומר כן בזמן שקיימים חילוקי דעות בין תלמידי אותו חכם.

3. רמב"ם מסכת אבות פרק א משנה טז

זה אשר ציוה כאן בעשיית רב, אין הוא לענין הלימוד, אלא להוראת ההלכה. אמר: עשה לך איש לרב, כדי שתסמוך עליו במותר ובאסור, ותסתלק אתה מן הספקות, כדרך שאמרו בירושלמי: "זיל אייתי לי זקן מן השוק דאסמוך עליה ואשרי לך". וכן הרחיק מהפרשת המעשרות באומד, מפני שהוא מן הספקות.

4. ר' עובדיה מברטנורא אבות פרק א משנה טז

עשה לך רב - לענין הוראה מדבר עכשיו, אם בא דין לפניך ונסתפקת בו, עשה לך רב, **והסתלק מן הספק** - ולא תפסוק עליו אתה לבדך, כי הא דרבא כי הוי אתי טרפתא לגביה הוי מכניף לכולהו טבחי דמתא מחסיא, אמר: כי היכי דלמטיין שיבא מכשורא: **ואל תרבה לעשר אומדות** - שהמפריש מעשרות מאומד אינו ניצול מן הקלקלה: אם פוחד ממה שראוי ליתן - מעשרותיו מתוקנים ופירותיו מקולקלים, ואם העדיף על שהיה ראוי ליתן - פירותיו מתוקנים ומעשרותיו מקולקלים:

5. תפארת ישראל מסכת אבות פרק א משנה טז

סא ר"ג - הוא רבן גמליאל הזקן בן רבן שמעון בן הלל הבבלי שנעשה נשיא (שבת ט"ו א'). ונ"ל דכל היכא שהיה מבניו של הקודם לא קאמר גביה "קבלי", דכל המניח בן ממלא מקום אביו הו"ל כחי (ב"ב קט"ז).

סג) ואל תרבה לעשר אומדות - לא במעשרות ממש קאמר, דזהו דין, ובמסכת זו רק מדות נשנו כמש"ל, ותו מה "אל תרבה"? איסור גמור הוא, דהמרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין! אמנם משל הוא דנקט, וה"ק אם תרצה מכה ספיקתך להחמיר,